

Ken Follett

Door het oog van de naald

De Britse geheime dienst probeert een Duitse spion
onschadelijk te maken die het slagen van
de geallieerde invasie in Normandië bedreigt

*Met dank aan Malcolm Hulke,
voor de onschatbare hulp
die hij mij zo royaal bood.*

ISBN 978-90-225-8291-6

ISBN 978-94-023-1066-5 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Eye of the Needle*

Vertaling: Ronald Cohen

Omslagontwerp: Johannes Wiebel | punchdesign, München

Omslagbeeld: iStockphoto (man), Shutterstock (achtergrond)

Zetwerk: ZetSpiegel, Best

© 1978 Ken Follett

© 2018 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeriej bv, Amsterdam

Dit boek verscheen eerder bij Van Holkema & Warendorf/Unieboek bv

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Voorwoord

Begin 1944 kreeg de Duitse Inlichtingendienst stukje bij beetje het bewijs in handen dat in Zuidoost-Engeland een reusachtig leger lag. Fotoverkenners kwamen terug met opnamen van kazernes, vliegtuigen en een vloot schepen in de Wash; generaal George S. Patton was gesignaleerd toen hij, gekleed in zijn onmiskenbare roze jodhpurs, zijn witte bulldog uitliet; de ether zoemde van de radioboodschappen en de berichten die de regimenten in het gebied onderling uitwisselden; Duitse spionnen in Engeland bevestigden de bewijzen.

Uiteraard bestond er geen leger. De schepen waren gemaakt van rubber en hout; de kazernes waren even echt als de decors van een film; Patton had niet één soldaat onder zijn bevel; de radioboodschappen hielden niets in; en de spionnen waren dubbelagenten.

De bedoeling was om de vijand dusdanig voor de gek te houden dat hij zich zou gaan voorbereiden op een invasie via het Nauw van Calais, zodat de aanval op Normandië – die op D-Day zou plaatsvinden – het voordeel van de verrassing zou hebben.

Het was een enorme, bijna onmogelijke misleidingsoperatie. Letterlijk duizenden mensen waren bij de voorbereidingen betrokken. Het zou een wonder zijn als geen van Hitlers spionnen er ooit achter zou kunnen komen.

Waren er inderdaad spionnen? In die tijd dachten de Engelsen dat hun land vol zat met mensen van de zogenoemde Vijfde Colonne. Toen de oorlog afgelopen was, deed het verhaal de ronde dat ze tegen Kerstmis 1939 allemaal door MI5 gearresteerd waren. In werkelijkheid waren er echter maar heel weinig spionnen, en inderdaad kreeg MI5 hen bijna allemaal te pakken.

Maar er hoefde maar één spion te zijn...

We weten dat de Duitsers inderdaad in East Anglia datgene gezien hebben wat ze daar verondersteld werden te zien. We weten ook dat ze het vermoeden hadden dat ze voor de gek gehouden werden, en dat ze erg hun best hebben gedaan om achter de waarheid te komen.

Dat komt allemaal overeen met de geschiedkundige feiten. De rest is verzonnen.

Maar toch kan je je voorstellen dat iets dergelijks echt gebeurd moet zijn.

Camberley, Surrey, juni 1977

‘De Duitsers werden bijna volledig misleid. Alleen Hitler raadde wat er aan de hand was, maar hij aarzelde om aan zijn voor gevoel gehoor te geven...’

A.J.P. Taylor,
English History, 1914-1945

Deel I

1

Het was de koudste winter in vijfenveertig jaar. De dorpjes op het Engelse platteland waren door de sneeuw van de buitenwereld afgesneden en de Theems vroom dicht. De trein Glasgow-Londen kwam op een dag in januari met vierentwintig uur vertraging op het station Euston aan. De sneeuw, in combinatie met de verduistering, maakte dat autorijden een gevaarlijke onderneming werd. Het aantal verkeersongelukken verdubbelde en de mensen vertelden elkaar mopjes over hoeveel riskanter het was om 's avonds met een Austin Seven over Piccadilly te rijden dan met een tank de Siegfriedlinie over te steken.

Maar toen de lente kwam was het verrukkelijk. In de helblauwe lucht wiegden statig de versperringsballons en in de straten van Londen flirtten de soldaten die op verlof waren met meisjes in mouwloze jurkjes.

Londen leek niet erg op de hoofdstad van een land in oorlog, al waren er natuurlijk wel tekenen die erop wezen. En terwijl Henry Faber van Waterloo Station naar Highgate fietste, nam hij ze in zich op: de zandzakken die voor de belangrijke openbare gebouwen lagen, de Anderson-schuilplaatsen in de tuinen van de buitenwijken, de aanplakbiljetten met mededelingen over evacuatie en voorzorgsmaatregelen in geval van luchtalarm. Faber hield zijn ogen open voor deze dingen. Hij was aanmerkelijk oplettender dan de gemiddelde spoorwegemployé. Hij zag de drommen kinderen in het park en concludeerde daaruit dat de evacuatie op een mislukking was uitgelopen. Hij registreerde het aantal auto's dat ondanks de benzinedistributie rondreed. En hij las de informatie over de nieuwe

automodellen die de fabrikanten aankondigden. Hij wist welke betekenis hij moest hechten aan de nachtploegen die de fabrieken binnenstroomden, terwijl er enkele maanden geleden toch nauwelijks voldoende werk voor de dagploeg was geweest. Maar in de allereerste plaats registreerde hij de troepenbewegingen via het Engelse spoorwegnet. De hele administratieve rompslomp liep via zijn bureau. Je kon aan de hand van die paperassen veel te weten komen. Vandaag had hij bijvoorbeeld een stapel formulieren afgestempeld waaruit hij kon opmaken dat er een nieuw expeditieleger op de been gebracht werd. Hij wist bijna zeker dat het met 100.000 man aangevuld zou worden en voor Finland bestemd was.

Er waren dus wel tekenen die op een oorlogssituatie wezen. Maar toch leek het of alles min of meer in het grappige getrokken werd. Radioprogramma's staken de draak met de bureaucratie van de oorlogsmaatregelen, in de schuilkelders werd gezongen en de modebewuste vrouwen droegen hun gasmasker in tassen die door couturiers ontworpen waren. De mensen hadden het over de Gaapoorlog; het was iets dat zowel overtrokken als banaal was, net als in een film. Telkens wanneer er luchtalarm was bleek het zonder uitzondering loos alarm te zijn.

Faber dacht er anders over. Maar hij was dan ook een ander soort mens.

Hij draaide Archway Road op en boog zich een beetje voorover om de heuvel op te fietsen. Zijn lange benen pompten even onvermoeibaar als de zuigers van een locomotief. Hij had een heel goede conditie voor iemand van zijn leeftijd. Hij was negenendertig maar loog er altijd over. Hij loog over bijna alles; dat was zijn voorzorgsmaatregel.

Hij begon te transpireren toen hij de heuvel naar Highgate beklom. Het huis waarin hij woonde, was een van de hoogste van Londen, en dat was dan ook de reden dat hij er was gaan wonen. Het was een victoriaans bakstenen huis en lag achter aan een rij van zes. De huizen waren hoog, smal en donker, net als de geesten van de mensen voor wie ze gebouwd waren. Elk huis had twee verdiepingen, plus een kelder met een bediendeningang. Voor de

Engelse middenklasse van de negentiende eeuw was een bedienden-ingang een vereiste, zelfs wanneer men geen bedienden had. Faber stond nogal cynisch tegenover de Engelsen.

Nummer 6 was vroeger eigendom geweest van Harold Garden, de eigenaar van 'Garden, In Thee en Koffie', een bedrijfje dat tijdens de crisisjaren over de kop was gegaan. Omdat het leidende beginsel van zijn leven was geweest dat insolventie een dood-zonde was, zat er voor de nu failliete meneer Garden niets anders op dan dood te gaan. Het huis was alles wat hij zijn weduwe naliet, en deze was toen genoodzaakt om kostgangers te nemen. Ze vond het prettig om hospita te zijn, ondanks het feit dat de etiquette van de sociale kringen waar ze zich in bewoog van haar verlangde dat ze deed of ze zich er een beetje voor schaamde. Fabers kamer lag op de bovenste verdieping en had een dakraam. Hij woonde er van maandag tot zaterdag en zei tegen mevrouw Garden dat hij de weekeinden bij zijn moeder in Erith doorbracht. Maar in werkelijkheid had hij in Blackheath een andere hospita die hem 'meneer Baker' noemde en dacht dat hij als vertegenwoordiger voor een fabrikant in schrijfbehoeften werkte en de hele week op pad was.

Onder de afkeurende blikken van de hoge ramen van de voorkamer reed hij zijn fiets het tuinpad op. Hij zette hem in de schuur en maakte hem aan de grasmaaier vast. Het was verboden om een voertuig niet op slot te doen. De pootaardappelen in de kisten die in de hele schuur verspreid stonden, waren aan het uitlopen. In verband met de oorlog was mevrouw Garden in haar bloembedden groenten gaan telen.

Faber ging het huis binnen, hing zijn hoed aan de kapstok in de hal, waste zijn handen en liep naar de eetkamer.

Drie andere kostgangers waren al begonnen: een puisterige jongen uit Yorkshire die in het leger wilde, een vertegenwoordiger in snoepgoed met achterovergekamd, zandkleurig haar en een gepensioneerd marineofficier die, naar Fabers overtuiging, aan lager wal was. Faber groette hen met een knik en ging zitten. De vertegenwoordiger was een mop aan het vertellen. 'Zegt de majoor: "Wat ben je vroeg terug." En de piloot draait zich om en zegt: "Ja, ik heb

die stroobiljetten maar in pakken naar beneden gegooid. Dat mocht toch wel?” Zegt de majoor: “Goeie god, je had wel iemand kunnen raken!”

De marineofficier lachte kakelend en Faber glimlachte. Mevrouw Garden kwam binnen met een theepot in de hand. ‘Dag meneer Faber. We zijn al begonnen. Dat vindt u toch niet erg, hoop ik?’

Faber besmeerde een sneetje volkorenbrood dun met margarine en had even verschrikkelijke trek in een stuk vette worst. ‘Uw poot-aardappelen kunnen van het vuur gehaald worden,’ zei hij tegen haar.

Faber dronk zo snel mogelijk zijn thee op. De anderen bekvechten over de vraag of Chamberlain de laan uitgestuurd en door Churchill vervangen moest worden. Mevrouw Garden kwam voortdurend met allerlei meningen aanzetten en keek Faber daarbij aan in de hoop dat hij zou reageren. Ze was een blozende en iets te dikke vrouw die ongeveer zo oud was als Faber maar die zich als een vrouw van dertig kleepte. Hij veronderstelde dat ze opnieuw aan de man wilde. Hij mengde zich niet in de discussie.

Mevrouw Garden zette de radio aan. Het toestel bromde even en toen zei de omroeper: ‘Dit is de BBC Home Service. En nu ons programma *Daar heb je die vent weer!*’

Faber had dit amusementsprogramma al eerder gehoord. Er kwam regelmatig een Duitse spion in voor die Funf heette. Hij verontschuldigde zich en liep naar zijn kamer.

Toen *Daar heb je die vent weer* afgelopen was, ging iedereen weg en bleef mevrouw Garden alleen achter. De marineofficier ging met de vertegenwoordiger naar het café en de jongen uit Yorkshire, die gelovig was, ging naar een gebedsdienst. Ze zat in de huiskamer met een glaasje gin voor zich, keek naar de verduisteringsgordijnen en dacht aan meneer Faber. Ze wou dat hij niet zo vaak op zijn kamer zat. Ze had behoefte aan gezelschap, en hij was juist het soort gezelschap waaraan ze behoefte had.

Ze voelde zich altijd schuldig wanneer ze zulke gedachten had. Om haar geweten te sussen begon ze aan haar overleden man te denken. De beelden uit het verleden kwamen haar bekend voor maar

bleven onscherp, net als een oude kopie van een film waarvan de transportgaatjes uitgesleten waren en het geluid slecht te verstaan was. Vandaar dat ze zich weliswaar gemakkelijk kon voorstellen hoe het was om hem hier in de kamer bij haar te hebben, maar dat het moeilijk was om zich zijn gezicht voor de geest te halen, of de kleren die hij zou hebben gedragen, of het commentaar dat hij op het oorlogsnieuws van die dag zou hebben gegeven. Hij was een kleine, parmantige man geweest, met veel succes in zaken toen hij nog geluk had en totaal geen succes toen hij het niet meer had, een bescheiden man in het openbaar en een onuitputtelijke bron van liefde in bed. Ze had heel veel van hem gehouden. Als deze oorlog goed op gang kwam, zouden er een heleboel vrouwen bij komen die zich in dezelfde situatie bevonden als zij. Ze schonk haar glas weer vol.

Meneer Faber was een stille man; dat was juist het probleem. Hij scheen geen enkele verkeerde eigenschap te hebben. Hij rookte niet, ze had nog nooit gemerkt dat hij dronk en hij luisterde elke avond in zijn kamer naar klassieke muziek op zijn radio. Hij las een heleboel kranten en maakte lange wandelingen. Ze vermoedde dat hij, ondanks zijn bescheiden baantje, erg intelligent was. Zijn opmerkingen tijdens de gesprekken in de eetkamer waren altijd een tikkeltje doordachter dan die van de anderen. Hij zou ongetwijfeld een betere baan kunnen krijgen als hij het probeerde. Het leek net of hij zichzelf niet die kansen wilde geven waar hij recht op had.

Hetzelfde gold voor zijn uiterlijk. Hij had een heel goed figuur; hij was groot, had een zware nek en schouders zonder een onsje vet en lange benen. Hij had bovendien een krachtig gezicht, met een hoog voorhoofd, een forse kaak en heldere blauwe ogen. Het was niet het knappe gezicht van een filmster, maar wel het soort gezicht dat een vrouw aantrok. Met uitzondering van zijn mond. Die was klein en smal, en ze kon zich gemakkelijk voorstellen dat hij een wrede kant had. Voor haar overleden man was wreedheid iets onmogelijks geweest.

En toch leek hij op het eerste gezicht helemaal niet het soort

man waar een vrouw een tweede blik op zou werpen. De broek van zijn oude, afgedragen pak was nooit geperst (ze had het met plezier voor hem gedaan maar hij vroeg er nooit om) en hij droeg altijd een sjofele regenjas en een platte bootwerkerspet. Hij had geen snor en zijn haar liet hij om de veertien dagen kort knippen. Het leek net of hij er met opzet onopvallend uit wilde zien.

Hij had een vrouw nodig, daar viel niet aan te twijfelen. Eventjes vroeg ze zich af of hij misschien tot dat type mannen behoorde dat de mensen verwijfd noemen, maar ze verwierp die gedachte onmiddellijk. Hij had een vrouw nodig om hem netjes aan te kleden en hem een doel in zijn leven te geven. En zij had een man nodig om haar gezelschap te houden en... nou ja, haar lief te hebben.

Toch deed hij nooit een stap in die richting. Ze werd er soms gek van. Ze wist zeker dat ze er leuk uitzag. Ze schonk zich nog een glas gin in en wierp een blik op de spiegel. Ze had een aardig gezicht en blond, krullend haar, en bezat voldoende om een mannenhand te vullen... Ze giechelde bij de gedachte. Ze zou hem vast zo ver kunnen krijgen.

Ze nam een slok en vroeg zich af of zij misschien de eerste stap moest zetten. Meneer Faber was kennelijk verlegen, ziekelijk verlegen. Hij was niet asexueel. Dat kon ze opmaken uit de blik in zijn ogen tijdens de twee keer dat hij haar in haar nachtgoed gezien had. Misschien kon ze door zijn verlegenheid heen breken door gewoon brutaal te zijn. Wat had ze te verliezen? Ze probeerde zich het ergste voor te stellen, gewoon om te kijken hoe het voelde. Stel dat hij haar afwees. Dat zou erg gênant zijn, erg vernederend. Het zou haar trots een flinke deuk geven. Maar niemand anders hoefde te weten wat er gebeurd was. Hij zou gewoon moeten vertrekken.

De gedachte dat ze afgewezen kon worden, deed haar van haar plan afzien. Ze stond langzaam op en dacht: ach, ik behoor nou eenmaal niet tot het soort brutale vrouwen. Het was bedtijd. Als ze in bed nog één glas gin nam, zou ze goed kunnen slapen. Ze nam de fles mee naar boven.

Haar slaapkamer lag onder die van Faber, en toen ze zich uitkleedde, kon ze uit zijn radio vioolmuziek horen komen. Ze trok

een nieuw nachthemd aan – roze, met een geborduurde hals, maar niemand die het zag! – en schonk een laatste glas in. Ze vroeg zich af hoe meneer Faber er zonder kleren uit zou zien. Hij had natuurlijk een platte buik en haar op zijn borst, en je kon zijn ribben zien want hij was slank. En hij had waarschijnlijk kleine billen. Ze gielde opnieuw. Wat een schandalige gedachten!

Ze nam haar glas mee naar bed en pakte haar boek, maar het kostte haar te veel moeite om zich op de tekst te concentreren. Bovendien had ze meer dan genoeg van al die liefdesaffaires uit de tweede hand. Verhalen over gevaarlijke liefdes waren alleen maar leuk wanneer je zelf een volkomen veilige relatie met je man had, maar als vrouw wilde je méér dan alleen Barbara Cartland. Ze nam een slok van haar gin en hoopte maar dat meneer Faber zijn radio afzette. Het leek wel of je probeerde te slapen terwijl er een thé dansant aan de gang was.

Natuurlijk kon ze hem ook vragen om hem af te zetten. Ze keek op het klokje naast haar bed. Het was over tien. Als ze nou eens haar kamerjas aandeed (hij paste precies bij haar nachthemd), dan haar haar een beetje opkamde en haar sloffen aanschoot (ze waren heel snoezig, met een patroon van rozen) en dan de trap naar de volgende overloop opliep en dan... nou ja, dan gewoon op zijn deur klopte. Hij zou opendoen, misschien alleen met zijn broek en hemdje aan, en hij zou op dezelfde manier naar haar kijken als die ene keer toen hij haar in haar nachthemd had gezien, op weg naar de badkamer...

‘Stomme meid,’ zei ze hardop tegen zichzelf. ‘Je zoekt alleen maar uitvluchtjes om naar boven te kunnen gaan.’

En toen vroeg ze zich af waarom ze eigenlijk uitvluchtjes nodig had. Ze was een volwassen vrouw, dit was haar eigen huis en de afgelopen tien jaar had ze nog nooit een andere man ontmoet die bij haar paste. En verdomme, ze had er behoefte aan om een sterke, gespierde en behaarde man boven op haar te voelen, een man die haar borsten masseerde en in haar oor ademde en haar dijen met zijn grote handen uit elkaar duwde. Want morgen kwamen misschien de Duitse gasbommen en zouden ze allemaal stikkend